

Ay-liike yritystoiminnan keskittymisen veturina

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK:n 13.11.2024 julkaiseman tiedotteen mukaan SAK:n jäsenliitot tavoittelevat tulevalla neuvottelukierroksella kymmenen prosentin palkankorotusta. Liittojen tavoitteena on ”ensimmäiselle vuodelle 6 prosenttia, vähintään 150 euroa kuukausipalkkaan. Toiselle vuodelle tavoitteena on 4 prosenttia, vähintään 100 euroa kuukausipalkkaan”. SAK:n nettisivuilla ay-liikkeen ”oikeudenmukaiset palkankorotustavoitteet” on otsikoitu sloganilla ”Voitolla työhön”.*

työvaltaiset yritykset ja niiden työntekijät näyttävät olevan ay-liikkeelle kuin shakkipelien sotilaat, joista ollaan valmiita luopumaan suurempien tavoitteiden edessä.

Olen pääkirjoituksissani aiemminkin todennut, että ay-liike on yritystoiminnan keskittymisen todellinen veturi. SAK:n nyt esittämät palkankorotustavoitteet ovat tuosta vain yksi esimerkki lisää. Suurilla palkankorotuksilla monet pienet ja keskisuuret yritykset saadaan poistumaan markkinoilta ihan itsestään. Olen usein miettinyt, että onko yritystoiminnan keskittyminen ay-liikkeen

tarkoituksellinen tavoite vai vain ”luonnollinen seuraus” ay-liikkeen toimintavoista? Joka tapauksessa on selvää, että yritystoiminnan keskittyminen hyödyttää ay-liikkeen työmarkkinapolitistisia tavoitteita. Mitä keskittyneempää yritystoiminta yksittäisellä toimialalla on, sitä vahvempaa on myös ay-liikkeen vaikutusvalta toimialan yrityksiin.

Onko tavoite toimialan keskittymisestä yksi syy myös siihen, miksi ay-liike suosii suurimpia yrityksiä myös työehtosopimuskierrosten aikana? Yleisesti tiedossa on, että ay-liike tekee suurimpien yritysten kanssa yrityskohtaisia sopimuksia, joilla yksittäisten yritysten kilpailullista asemaa parannetaan suhteessa pienempiin yrityksiin. Näin ay-liike toimii ainakin elintarvikealalla. Tämänkaltaisen ”paikallinen sopiminen” ay-liikkeelle näyttää siis sopivan. Samanaikaisesti ay-liike paheksuu Suomen hallituksen työmarkkinauudistuksia, muun muassa koskien paikallisen sopimisen laajentamista järjestäytymättömiin yrityksiin. Näiden uudistusten tavoitteena on parantaa pienten yritysten asemaa ja sitä, että kaiken kokoisilla yrityksillä olisi tasavertaiset mahdollisuudet sopia asioista työpaikkakohtaisesti, työehtosopimuksen mahdollistamissa rajoissa. Sen sijaan, kun kyse on palkankorotuksista, ay-liikkeen mielestä on itsestään selvää, että korotukset koskevat tasapuolisesti kaikenkokoisia yrityksiä. Kaikilla näillä toimilla ay-liike edistää toimialan keskittymistä yhä harvempien yritysten käsiin.

Pääasia on, että ”yhä vähemmät saavat yhä enemmän”.

Leipomo-konditoria-ala on poikkeuksellinen toimiala muuhun keskittyneeseen elintarviketeollisuuteen verrattuna, kun alalla on vielä paljon pieniä ja keskisuuria käsityövaltaisia yrityksiä. Tämän takia tällä toimialalla työvoimakustannusten osuus yritysten liikevaihdosta vaihtelee 25-60 %:n välillä yritysten toimintatavoista (teollinen/käsityövaltainen yritys) ja työntekijöiden määrästä riippuen. Vastaavasti muualla elintarviketeollisuudessa, kuten esimerkiksi teollisissa panimo-, meijeri- ja liha-alan yrityksissä, työvoimakustannusten osuus yritysten liikevaihdosta on noin 10 %. Jokainen ymmärtää, että jo 1 %:n palkankorotuksen vaikutus on aivan erilainen työvoima- ja käsityövaltaisille leipomo-konditoria-alan yrityksille kuin mikä sen vaikutus on tehokkaalle prosessiteolliselle elintarvikelaitokselle. Jokainen voi päätellä mitä 10 %:n palkankorotus vastaavasti tarkoittaisi pienillä paljon työvoimaa käyttäville käsityövaltaisille yrityksille.

Ay-liikkeelle ei näytä olevan mitään merkitystä sillä, mitä vaikutuksia suurilla palkankorotuksilla olisi toteutuessaan yrityskenttään, yritysten määrään sekä työllisyyteen. Pääasia on, että ”yhä vähemmät saavat yhä enemmän”. Pienet ja keskisuuret käsi-

työvaltaiset yritykset ja niiden työntekijät näyttävät olevan ay-liikkeelle kuin shakkipelien sotilaat, joista ollaan valmiita luopumaan suurempien tavoitteiden edessä.

Olen pääkirjoituksissani aiemminkin todennut, että ay-liike on yritystoiminnan keskittymisen todellinen veturi. SAK:n nyt esittämät palkankorotustavoitteet ovat tuosta vain yksi esimerkki lisää. Suurilla palkankorotuksilla monet pienet ja keskisuuret yritykset saadaan poistumaan markkinoilta ihan itsestään. Olen usein miettinyt, että onko yritystoiminnan keskittyminen ay-liikkeen

tarkoituksellinen tavoite vai vain ”luonnollinen seuraus” ay-liikkeen toimintavoista? Joka tapauksessa on selvää, että yritystoiminnan keskittyminen hyödyttää ay-liikkeen työmarkkinapolitistisia tavoitteita. Mitä keskittyneempää yritystoiminta yksittäisellä toimialalla on, sitä vahvempaa on myös ay-liikkeen vaikutusvalta toimialan yrityksiin.

Onko tavoite toimialan keskittymisestä yksi syy myös siihen, miksi ay-liike suosii suurimpia yrityksiä myös työehtosopimuskierrosten aikana? Yleisesti tiedossa on, että ay-liike tekee suurimpien yritysten kanssa yrityskohtaisia sopimuksia, joilla yksittäisten yritysten kilpailullista asemaa parannetaan suhteessa pienempiin yrityksiin. Näin ay-liike toimii ainakin elintarvikealalla. Tämänkaltaisen ”paikallinen sopiminen” ay-liikkeelle näyttää siis sopivan. Samanaikaisesti ay-liike paheksuu Suomen hallituksen työmarkkinauudistuksia, muun muassa koskien paikallisen sopimisen laajentamista järjestäytymättömiin yrityksiin. Näiden uudistusten tavoitteena on parantaa pienten yritysten asemaa ja sitä, että kaiken kokoisilla yrityksillä olisi tasavertaiset mahdollisuudet sopia asioista työpaikkakohtaisesti, työehtosopimuksen mahdollistamissa rajoissa. Sen sijaan, kun kyse on palkankorotuksista, ay-liikkeen mielestä on itsestään selvää, että korotukset koskevat tasapuolisesti kaikenkokoisia yrityksiä. Kaikilla näillä toimilla ay-liike edistää toimialan keskittymistä yhä harvempien yritysten käsiin.

On selvää, että tämänhetkisessä taloustilanteessa vain teolliset vähän työvoimaa käyttävät yritykset pystyisivät edellä mainitut palkankorotukset maksamaan, jos edes nekään. Sen verran kovalta nuo palkankorotustavoitteet kuulostavat myös suurimpien yritysten palkanmaksukykyä ajatellen.

Arvelen, että SAK:n ja sen jäsenliittojen palkankorotustavoitteet voivat monella toimialalla toteutua vain pitkien lakkojen ja erilaisen sekasorron jälkeen. Sitä ennen tuhannet työntekijät tulevat menettämään paljon tulojaan, kun he lakkoilevat SAK:n tavoitteiden puolesta. Neuvottelukierrosten jälkeen moni työntekijä tulee vielä miettimään, että edellä mainitun SAK:n nettisivuilla olevan sloganin olisi voinut paremminkin muuttaa muotoon ”voitolla työvoimatoimistoon”.

Mika Väyrynen

*<https://www.sak.fi/ajankohtaista/uutiset/teollisuusliiton-riku-aalto-palkankorotustavoitteemme-on-10-prosenttia/>